

Fra Grundtvig-litteraturen

N. F. S. Grundtvig: Blik paa Poesiens Historie og Bernhard Severin Ingemann. Manuskript i Grundtvig-Arkivet, Fasc. 179,1, fra 1822, udgivet af *Flemming Lundgreen-Nielsen*, Musæum Tusculanums Forlag, København 1985.

De litteraturvidenskabelige Grundtvig-forskere har – næsten demonstrativt – holdt sig på afstand af et manuskript i Grundtvig-Arkivet, hvis titel: »Blik paa Poesiens Historie og Bernhard Severin Ingemann« ellers nok burde have virket fristende og ægget de sagkyndige til et kapløb om at gribe chancen for at udgive og kommentere teksten. Først nu – i 1985 – foreligger afhandlingen trykt i en net, lille bog, hvis dystre omslag med billedet af Parry's to skibe, der i 1819 overvintrede i polarlandets mørke, snarere leder tanken hen på en spændende drengbog end på en kommenteret afhandling om filosofiske og æstetiske problemer.

Udgifveren er den udmærkede Grundtvig-forsker, dr. phil. *Flemming Lundgreen-Nielsen*, der sandelig ikke har taget let på opgaven, men forsynet publikationen med en kompakt, lærd indledning og et noteapparat, som han – forhåbentlig selvironisk – karakteriserer ved at hævde, at det »ikke lader nogen af bogens læsere i stikken«.

Adskillige læsere vil dog nok finde, at han mange steder undervurderer deres paratviden. Men det skal indrømmes, at teksten kræver både indføling og noter. Og det er nok forklaringen på, at ikke andre forskere har stået på spring for at løse opgaven.

Grundtvigs pietetsfulde søn, *Svend*, tog for mere end 100 år siden en afskrift af afhandlingen, utvivlsomt med en udgivelse for øje. Han fik den imidlertid ikke trykt, hvad grunden så var. Let at følge er skjaldens billedfyldte fremstilling i hvert fald ikke. Enkelte ældre og yngre Grundtvig-forskere har draget nytte af manuskriptet, således *Fr. Rønning*, da han i 1883 formede sit lille skrift om Grundtvig som æstetiker, ligesom man finder nogle passager af teksten i Rønnings antologi: »til karakteristik af N. F. S. Grundtvig« (1915).

25 år senere fremdrog dr. *Alf Henriques* nogle væsentlige betragtninger fra Grundtvigs afhandling i sin disputats om »Shakespeare og Danmark« (1941).

Blandt de Grundtvig-forskere, der i 1947 samlede sig om »Grundtvig-Selskabet«, var dr. *Helge Toldberg* længe ene om at have kendskab til manuskriptet. Han hentede markante eksempler frem til sin store disputats om »Grundtvigs symbolverden« (1950). Senest har theologen *Helge Grell* i 1980 i sin bog: »Skaberordet og Billedordet« draget nytte af partier i Grundtvigs afhandling.

Den svært tilgængelige tekst markerer et interessant led i udviklingen af Grundtvigs syn på poesiens væsen og mission. Til gengæld siger den meget lidt om digterfællen Ingemann, udover at hans hidtidige digtning giver store løfter, og at Sorø-digteren burde være, »hvad han tildeels og er, Danmarks Lyst og Glæde ...«, vel at mærke, »hvis han i den Hellige Skrift stiftede et fortroeligere Bekiendtskab med den Aand, han knæler for, men synes ei at have flittig fulgt med Øiet ...«.

Udgiverens indledning giver et rids af Grundtvig som æstetiker, et fyldigt og æggende bidrag til et værk, der stadig venter på at blive skrevet, men som, hvad Lundgreen-Nielsen hævder, forudsætter: »en systematisk udgivelse af de efterladte papirer, der drejer sig om æstetiske anliggender«. Et hermed forbundet ønske, er »en særlig Grundtvig-ordbog ... navnlig hvis den kunne kombineres med et leksikon over hans symboler og yndlingsudtryk«.

»En sådan ordbog er desværre ikke planlagt«, sukker udgiveren. Og andre vil sukke med ham. Men der er også synspunkter i udgiverens indledning, som man ikke umiddelbart kan tilslutte sig, f.ex. hans overbevisning om, at Grundtvigs afhandling henvender sig til et ikke-dansk publikum. Han bygger sin påstand på, at Grundtvig (p. 66) skriver, at han ved udformningen af afhandlingen havde »Fremmede for Øie«. Udgiveren slutter heraf, at »afhandlingen er beregnet på et fremmed tidsskrift« og formentlig et udenlandsk, og at »den danske sprogtone« peger mod en nordisk, måske svensk aftager (som han imidlertid ikke har kunnet opspore). Antagelsen kan se plausibel ud, men spørgsmålet er, hvad Grundtvig mener med »Fremmede«. Indholdet såvel som sproget taler for, at han henvender sig til *hjemlige* kredse, vel at mærke hjemlige kredse, der står skribenten N. F. S. Grundtvigs tankeverden fjernt. Man kan vanskeligt tro, at Grundtvig har kunnet forestille sig, at han kunne få andre end landsmænd til at hoppe på hans påstand om, at et par danske digtere som Oehlenschläger og Ingemann blot ved at rette sig efter Biblen og Grundtvigs syn på poesens mål og med, kunne »slå Shakespeare og Goethe af marken«, som udgiveren – og ikke Grundtvig – udtrykker sig. Indholdet af Grundtvigs afhandling forudsætter en fortrolighed med dansk sprog og historie og en dyb kærlighed til Danmark, som Grundtvig næppe kunne vente at finde hos andre end landsmænd.

Måske har Grundtvig alligevel fra første færd haft udenlandske læsere for øje, men tidligt skiftet sigte. Det forekommer mig sandsynligt, at han under udarbejdelsen har ændret sin plan og i stedet har håbet på at få afhandlingen trykt i et dansk tidsskrift. Eller i en avis – som f.ex. »Nyeste Skilderie af Kiøbenhavn«, hvor han tilmed – som udgiveren påviser – har kunnet hente inspiration til et af afhandlingens »hovedbilleder«.

I Grundtvigs skildring af poesens udviklingshistorie som en sammenhængende kæde af »opdagelsesrejser« dukker det i hine tider aktuelle, men dengang endnu uløste problem: *Nordvestpassagen* op som en gennemgående metafor – i forskellige sammenhænge.

Som udgiveren nævner, kan Grundtvig i tiden omkring 1820–22 have mødt adskillige beretninger om samtidens arktiske aktiviteter, bl.a. gennem artikler om Parry's berømte 1819-expedition på skibene »Hecla« og »Griper«, som stod at læse i »Skilderiet«. Det er tænkeligt, at Grundtvig har fundet bladets læsere bedre motiverede for at forstå hans tanker, når han betjente sig af et billedsprog, der ikke var dem fremmed.

At afhandlingen alligevel ikke blev til en avisartikel, kan skyldes, at den blev meget længere og meget vanskeligere at forstå, end han oprindeligt havde tænkt sig. Af manuskriptet fremgår, at dens titel i første omgang blot var »Bernhard Severin Ingemann«. Det tyder på, at Grundtvigs primære plan har været at introducere digtervennen for et bredt publikum; men under udarbejdelsen er optakten til introduktionen svulmet op til en afhandling, et stærkt subjektivt præget udblik over poesens verdenshistorie – fra oldtid til nytid.

Ingemann-afsnittet blev et vedhæng, der blot fylder 8 af den trykte afhandlings 40 sider! Hvad Grundtvig måske har tænkt som en kort artikel, resulterede i en diger tidsskriftafhandling, hvis indhold og umådeholdne, stundom inkonsekvente billedsprog, stillede

uopfyldelige krav til uforberedte læsere. En kendsgerning, som under udarbejdelsen synes at være gået op for Grundtvig.

I en slags »efterskrift« erkendte han, at afhandlingen kun var »klar ... for hvem der kiender Noget til de mærkværdigste Folkefærds Poesie og Bedrifter, og kan samle hvad de veed, en Kundskab og en Konst, som i det Mindste hos vores Læse-Verden er langt fra at være almindelig« (p. 67).

Jeg kan ikke desto mindre dele udgiverens forhåbninger om, at hans med stor flid og lærdom tilvejebragte bog vil finde læsere i »en broget skare litterater, historikere, præster, pædagoger, højskolefolk, lægmænd«, men jeg kan ikke undlade at pege på nogle enkeltheder i hans noteapparat, hvor jeg sporer fejl eller mangler.

Først noten til Grundtvigs store digt: »Christoffer Columbus« (note 162): Er det nødvendigt at oplyse den ønskede læserskare om, hvem Columbus var? Og hvorfor skal det først ske i forbindelse med en oplysning til p. 43, når den store opdagelsesrejsendes navn figurerer allerede på siderne 20, 25 og 28?

Og hvorfor oplyses det, at Columbus-digtet er fra 1833, når Grundtvig vitterligt skrev det i England to år tidligere?

Jeg kan heller ikke forstå, at udgiveren giver sine læsere det indtryk, at Grundtvigs store forhåbninger til Nordens fremtid, (der i 1810 blev kaldt til live ved hans visioner omkring Apokalypsens skildring af de 7 menigheder), først kan spores i Verdens Krøniken fra 1814 (udgiverens indledning p. 18), når de allerede dukker op i Fødselsdagsdigtet til Dannerkongen Frederik hin Sjette, januar 1812, og forkyndes for fuldt register på sidste side af VK 1812.

Der savnes i det ellers så fyldige noteapparat en note, der oplyser, at forskere, længe før udgiveren, har været opmærksomme på det mærkelige slægtskab, der er mellem Grundtvigs syn på følgerne af »Goternes« vandringer, og idéer bag Johannes V. Jensens »Gotiske Renaissance« og »Den lange Rejse«. Her ville det også have været formålstjenligt at henvise til Grundtvigs fortale til »Nordens Mythologi« (1832), hvor han bl. a. (US, V, p. 460) gør både Columbus og Gama, ja, Dante til efterkommere af de fra Norden kommende »Goter«, ligesom det giver stof til overvejelser, at en figur som *Norne-Giæst*, der kom til at betyde så meget for »Den lange Rejse«s digter, er skildret med poetisk prægnans i slutkapitlet af NM 1832.

Det er en endnu uløst opgave at sammenligne Grundtvigs »poetik« (han anvender selv betegnelsen både i »Blik på ...« og i NM 1832), som den fremtræder i 1822-afhandlingen, med hans syn på poesien i storværket ti år senere. En sådan undersøgelse ville give værdifuldt materiale til den samlede fremstilling af Grundtvigs syn på poesien, som udgiveren efterlyser.

Han er i øvrigt manden, der ville kunne løse opgaven.

Gustav Albeck